

Nr 23

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statligt stöd vid skada på eller förlust av fiskredskap; given Stockholms slott den 12 januari 1962.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Eric Holmqvist

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att fiskare, som vid utövning av yrkesmässigt fiske förlorat eller fått fiskredskap skadade och till följd därav behöver ekonomiskt bistånd för att kunna fortsätta med yrkesfiske, från och med den 1 juli 1962 skall kunna från statens fiskredskapslånefond få lån upp till 75 procent av de skadade eller förlorade redskapens värde. Högsta lånebelopp skall dock utgöra 10 000 kr. Dessa bestämmelser skall ersätta det hittillsvarande statliga stödet, vilket utgått bland annat i form av bidrag och lån till fiskare, som genom skada på eller förlust av fiskredskap råkat i ekonomiskt nödställd belägenhet. Även andra fiskare än de ekonomiskt nödställda skall sålunda genom omläggningsen få möjlighet att erhålla stöd vid redskapsförluster.

Reglerna för lån från fiskredskapslånefonden föreslås bli omlagda, så att de i huvudsak anknyter till dem, som gäller för stödlån till jordbrukare vid skördeskadador. Fiskredskapslånen skall sålunda beviljas och utbetalas av riksbanken. För lånen, som i allmänhet skall återbetalas med en femtedel om året, skall gäldas ränta efter den för statens utlåningsfonder gällande normalräntan. Sedan fiskredskapslån återbetalats till 80

procent, skall riksbanken kunna befria låntagare från kvarstående betalningsskyldighet, om han alltjämt bedriver yrkesmässigt fiske och genom svår eller upprepad skada på eller förlust av fiskredskap fått sin ekonomi så hårt ansträngd att han är i synnerligt behov av befrielsen.

Omläggningen väntas medföra en betydligt ökad utlåning från fiskredskapslånefonden. I anledning härav hemställes i propositionen om ett kapitaltillskott till fonden för budgetåret 1962/63 av 600 000 kr.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 januari 1962.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Holmqvist, fråga om *statligt stöd vid skada på eller förlust av fiskredskap* samt anför därvid.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under jordbruksdepartementets del av kapitalbudgeten på min hemställen föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Statens fiskredskapslånefond för budgetåret 1962/63 beräkna ett investeringsanslag av 600 000 kr. Jag torde nu få närmare behandla ifrågavarande spørsmål.

Genom beslut den 5 mars 1954 bemyndigade Kungl. Maj:t dåvarande statsrådet Hjalmar R. Nilson att tillkalla högst fem sakkunniga för att verkställa översyn av den med statligt stöd anordnade fiskredskapsförsäkringen.

Med stöd av detta bemyndigande tillkallades den 2 april 1954 såsom sakkunniga ledamoten av riksdagens andra kammare nuvarande statsrådet G. T. Skoglund, tillika ordförande, ombudsmannen K. G. Berntsson, direktören S. O. Fryklund, disponenten F. A. Jonsson och ombudsmannen T. J. E. Mattsson.

De sakkunniga, som antagit benämningen 1954 års utredning angående översyn av fiskredskapsförsäkringen, har avlämnat ett den 16 oktober 1958 dagtecknat *betänkande med förslag angående ekonomiskt bistånd vid skada på eller förlust av fiskredskap* (stencilerat). Över betänkandet har *remissyttrande* avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket, fiskeristyrelsen, försäkringsinspektionen, länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Gotlands, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Gävleborgs och Norrbottens län, Hushållningssällskapens förbund, landstinget i Göteborgs och Bohus län, Sveriges fiskares riksförbund, Svenska västkustfiskarnas centralförbund, Svenska sydkustfiskarnas centralförbund, Skånes fiskareförbund samt Svenska ostkustfiskarnas centralförbund. Vidare har Svenska insjöfiskares centralförbund beretts tillfälle att yttra sig.

I anledning av betänkandet har Kristianstads läns fiskerinämnd i skrift den 10 december 1960 anhållit att utredningens s. k. lånealternativ måtte

genomföras. Vidare har fiskeristyrelsen med skrivelse den 10 mars 1961 överlämnat en ansökning av Ostkustens ålfiskareförbund angående ändrade grunder för utlämnande av ersättning för förlust av eller skada å fiskredskap.

I det följande torde först få lämnas en kort redogörelse för gällande bestämmelser om fiskredskapsförsäkring samt om statligt stöd i form av bidrag och lån till fiskare vid förlust av eller skada å fiskredskap. Därefter övergår jag till att redogöra för huvuddragen i nyssnämnda utrednings betänkande samt för innehållet i däröver avgivna yttranden jämte de båda skrifterna. Beträffande det närmare innehållet i betänkandet, yttrandena och skrifterna torde få hänvisas till dessa.

Gällande bestämmelser

Enligt gällande bestämmelser kan statsbidrag utgå till ömsesidigt försäkringsbolag, som blivit av Kungl. Maj:t antaget att meddela försäkring med statsbidrag å fiskredskap. Riktlinjerna för den statsunderstödda fiskredskapsförsäkringen uppdrogs i prop. 1948: 70. I kungörelsen den 15 oktober 1948 (nr 678) om statsbidrag till verksamhet för fiskredskapsförsäkring har närmare bestämmelser om försäkringsgivare och statsbidrag till dessa intagits. Vid bestämmelsernas tillkomst räknade man med att ett försäkringsbolag skulle bildas för västkusten och ett annat för sydkusten. På ostkusten skulle däremot bildas flera bolag. Initiativ till bildande av försäkringsföretag förutsattes i flertalet fall skola utgå från befintliga fiskarorganisationer men företaget borde stå öppet för alla de fiskare inom företagens verksamhetsområde, som önskade ansluta sig.

Försäkringspremie beräknas enligt bestämmelserna såsom viss procent-sats av värdet av delägares fångst. Premien beräknas för varje försäkringsbolag för sig och skall medge täckning för administrationskostnader och normala förlustrisker. Även frågor om självrisk, återbäring av avgifter och uttaxering bör behandlas särskilt för varje bolag.

Försäkringsbolag skall göra avsättningar till en särskild för denna försäkringsverksamhet avsedd skaderegleringsfond med 75 procent av bolagets nettoöverskott å verksamheten under räkenskapsåret. Sedan fonden uppnått en viss storlek får avsättningen nedsättas och efter ytterligare ökning av fonden även upphöra.

Uppkommer visst år förlust å bolagsverksamhet, skall förlusten i första hand täckas med ränteavkastningen för året av skaderegleringsfonden samt därefter i mån av behov genom nedsättning av fonden intill halva dess belopp vid årets början. Täckes ej förlusten härigenom utgår bidrag av statsmedel till bestridande av nio tiondelar av återstående del av förlusten. Statsbidragets storlek fastställs av försäkringsinspektionen och utanordnas av statskontoret. Bidraget skall disponeras så, att det i form av minskad utdebitering kommer försäkringstagarna till godo.

Medel för utbetalande av statsbidrag vid förluster på grund av fiskredskapsförsäkring samt för viss upplysnings- och rådgivningsverksamhet rörande båt- och fiskredskapsförsäkring har anvisats under nionde huvudtiteln å anslaget Bidrag vid fiskebåts- och fiskredskapsförsäkring.

Möjligheten att sålunda bilda bolag, som meddelar försäkring med statsbidrag å fiskredskap, har icke utnyttjats av fiskarna.

F. n. finns endast ett bolag som försäkrar fiskredskap, nämligen Gävleborgs läns ömsesidiga fiskredskapsförsäkringsbolag, som sedan år 1942 försäkrat strömmingsskötar. Bolagets verksamhet bedrivs helt utan statsstöd.

Till fiskare, som råkat i nödställd belägenhet på grund av förlust av eller skada på fiskredskap, utgår ersättning av statsmedel dels i form av bidrag utan återbetalningsskyldighet, dels i form av räntefria lån under högst åtta år. Gällande direktiv för denna ersättning återfinnes i prop. 1935: 77.

För att ersättning skall ifrågakomma gäller att den ersättningssökande genom förlusten eller skadan befinnes ha råkat i nödställd belägenhet, att förlusten eller skadan inte är att hänföra till försummelse eller vårdlöshet från sökandens sida samt att förlusten eller skadan inte kan anses normalt sammanhånga med redskapens användning. Ersättning utgår i allmänhet inte, därest förlustens eller skadans värde understiger 50 kr. I regel utgår ersättning vidare med högst två tredjedelar av förlustens eller skadans värde, varvid regelmässigt högst hälften lämnas såsom bidrag utan återbetalningsskyldighet samt återstoden såsom räntefritt lån med en amorteringstid av högst åtta år.

Fr. o. m. budgetåret 1938/39 utlämnas den del av ifrågavarande ersättningar, som utgår i form av bidrag, ur det under nionde huvudtiteln uppförda reservationsanslaget Bidrag till fiskare för förlust av fiskredskap m. m., under det att den del av ersättningarna, som lämnas såsom lån, utgår ur den å kapitalbudgeten uppförda statens fiskredskapslånefond. Ersättningar utgår i vissa fall endast i form av bidrag utan återbetalningsskyldighet. Det förekommer även, att ersättning helt lämnas såsom lån. Under de första åren beviljades ersättningarna, såväl bidrag som lån, av Kungl. Maj:t. Länsstyrelserna har emellertid bemyndigats att fr. o. m. den 1 januari 1950 — efter hörande av fiskeristyrelsen — pröva och avgöra ansökningar om dylika ersättningar enligt de i prop. 1935: 77 angivna riktlinjerna.

Under budgetåren 1948/49—1960/61 har i bidrag och lån beviljats följande belopp.

Budgetår	Bidrag kr.	Lån kr.	Budgetår	Bidrag kr.	Lån kr.
1948/49	10 513	12 931	1955/56	41 165	120 803
1949/50	22 563	24 854	1956/57	78 731	85 803
1950/51	13 676	18 289	1957/58	32 985	63 544
1951/52	6 720	10 160	1958/59	9 757	—
1952/53	30 070	32 780	1959/60	84 580	66 000
1953/54	8 765	24 690	1960/61	94 000	132 000
1954/55	5 940	12 525			

Betänkandet

1954 års utredning angående översyn av fiskredskapsförsäkringen lämnar först en redogörelse för olika statliga åtgärder, som i utlandet vidtagits för att stödja försäkring av fiskredskap. Utredningen framhåller att man även i utlandet haft att brottas med stora problem. Försök med lokala ömsesidiga föreningar för bedrivande av fristående fiskredskapsförsäkring har företagits men med ganska nedslående resultat. I Norge, Finland och Kanada har åtgärder vidtagits från statsmakternas sida med betydande statliga insatser av kapitalmedel eller bidrag.

Utredningen redogör därefter för de bestämmelser som sedan år 1948 gällt för fiskredskapsförsäkring med statligt stöd i Sverige. För att utröna orsakerna till att denna försäkringsverksamhet inte kommit igång har utredningen företagit en översyn av de nuvarande formerna för fiskredskapsförsäkringen. På grundval av resultaten av denna översyn och i avsikt att vinna en tillfredsställande anslutning till fiskredskapsförsäkringen har utredningen utarbetat ett förslag till ändringar i vissa avseenden i försäkringens utformning (försäkringsalternativet).

I detta syfte föreslår utredningen en kollektiv och i viss mån obligatorisk försäkringsform. Utredningen förutsätter, att lokala ömsesidiga fiskredskapsförsäkringsbolag skall bildas på initiativ av fiskarnas organisationer på det ekonomiska eller fackliga området och förvaltningsmässigt sammankopplas med dessa. Försäkringsalternativet innehåller i sammandrag bl. a. följande.

Till de lokala bolagen, som endast bör omfatta ett län, skall erläggas försäkringspremier, som bör utgå med viss procent av försäkringstagarens fångstvärde men som bör modifieras efter den olika skadbelastningen för olika fångstslag. Försäkringstagarna bör svara för en självrisk av en tredjedel eller lägst 150 kr. vid varje skadetillfälle. De lokala försäkringsbolagen skall obligatoriskt teckna återförsäkring i ett centralt återförsäkringsbolag. Statsbidrag skall utgå endast till detta bolag och först då förlust uppkommit för den samlade återförsäkringsverksamheten. För att statsbidrag skall utgå kräves dock att hälften av återförsäkringsbolagets fond först tagits i anspråk. Hela den förlust, som därefter återstår, bör täckas med statsmedel. Återförsäkringsbolaget föreslås erhålla ett statligt garantikapital av 300 000 kr. Statsbidrag föreslås vidare utgå för upplysnings- och rådgivningsverksamhet vid försäkringsbolagens bildande.

Vidare har utredningen undersökt om de ekonomiska följderna av fiskredskapsförluster kan lindras genom att bereda fiskarna utvidgade lånemöjligheter. Utredningen har därvid föreslagit, att den nuvarande statliga låne- och understödsverksamheten reformeras genom ökade möjligheter till lån från statens fiskredskapslånefond. Enligt utredningens förslag bör vid skada på eller förlust av fiskredskap räntefria lån från fiskredskapslånefonden kunna utgivas med sammanlagt högst 10 000 kr. till en och samma låntagare, dock ej med högre belopp än som motsvarar 75 procent av de skadade eller förlorade redskapens värde vid förlust-

tillfället. Lägsta lånebelopp skall utgöra 300 kr. Som villkor för att erhålla lån skall som regel ställas säkerhet. Lånen skall i allmänhet återbetalas med en femtedel för år. Låntagare, som genom svår eller upprepad skada på eller förlust av fiskredskap är i mycket stort behov av ekonomiskt bistånd föreslås kunna friskrivras från skyldigheten att erlægga sista amorteringen under förutsättning av att han alltjämt bedriver yrkesmässigt fiske. Utredningen föreslår, att låneverksamheten skall omhändreras av hushållningssällskapen i resp. län samt att fiskeristyrelsen skall fungera såsom allmän tillsynsmyndighet för ifrågavarande verksamhet.

Efter att mot varandra ha vägt försäkringsalternativets resp. lånealternativets fördelar och nackdelar har utredningen för sin del förordat lånealternativet. Bakgrunden till utredningens ställningstagande utgör de olika betänkligheter, som kan resas mot försäkringsformen när det gäller fiskredskap. Sådana uppkommer enligt utredningen redan av den anledningen, att fiskarna själva på vissa håll uttalat tveksamhet rörande sin vilja att ingå i en försäkringsorganisation. Härtill kommer svårigheter i själva försäkringsverksamheten. Sålunda är bl. a. gränsen mellan vanlig förslitning och skadefall å fiskredskap ofta mycket svår att draga. Det är sålunda många gånger vanskligt att ange, när ett skadefall inträffar. Riskerna är mycket svårberäkneliga och premiesättningen i följd härav synnerligen besvärlig. Effektiv kontroll erfordras men sådan kontroll kan vara svår att genomföra. Vidare torde en relativt kostsam förvaltningsapparat erfordras.

Vid ett genomförande av det utav utredningen förordade lånealternativet erfordras vissa avsättningar till statens fiskredskapslånefond. Utredningen föreslår, att fonden utbygges successivt under i första hand en fem- å sex-årsperiod. Utredningen framhåller, att det är svårt att med något större mått av säkerhet beräkna storleken av erforderliga avsättningar till fonden. Avsättningarna synes emellertid böra vara högre de första åren än under de följande med hänsyn till att det är nödvändigt att snabbt höja fondens kapital, så att den skall kunna fylla avsett ändamål. För första verksamhetsåret uppskattar utredningen kapitalbehovet till omkring 1 miljon kr., vilket belopp år 1958 motsvarade inte fullt 1 procent av det totala fångstvärdet på fisk. Storleken av de följande årens avsättningar finner utredningen böra bli beroende bl. a. av de närmare erfarenheter, som vinnes den första verksamhetstiden rörande antalet gjorda låneansökningar och beviljade lån.

Yttrandena m.m.

Av remissinstanserna har samtliga med undantag för statskontoret och försäkringsinspektionen i princip anslutit sig till utredningens förslag till statligt stöd i form av utvidgad låneverksamhet.

Statskontoret och försäkringsinspektionen har förordat en fiskredskapsförsäkring enligt de i betänkandet uppdragna riktlinjerna.

Statskontoret ifrågasätter för sin del om — med hänsyn bl. a. till att förhållandena inom fiskerinäringen till sin natur är mera nyckfulla än inom de flesta andra näringsgrenar — en ökad lånegivning är rätta medlet att bemästra de problem, vilka uppstår i samband med fiskredskapsförluster. Enligt ämbetsverkets mening torde fiskarna kunna vinna större ekonomisk trygghet genom en försäkringsvägen ordnad riskutjämning än medelst en utvidgad lånegivning. Statskontoret förordar därför, att försäkringsalternativet lägges till grund för statsmakternas beslut i ärendet. Därest emellertid statsmakterna skulle föredraga lånealternativet framför försäkringslinjen, synes enligt statskontoret vissa ändringar böra vidtagas i utredningens förslag. Ämbetsverkets synpunkter härvidlag kommer att beröras i det följande.

Försäkringsinspektionen anför att, om man gör en jämförelse mellan alternativet lån och försäkring, det kan konstateras, att försäkringen innebär en fördelning av en förlust på ett kollektiv, medan lånealternativet innebär, att den enskilde fiskaren själv får stå för hela eller åtminstone större delen av förlusten. Den fördel, som han i sistnämnda fall vinner, är att han får förlusten fördelad över vissa år utan att behöva betala ränta å lånedelen. Enligt inspektionens mening utgör försäkringen det bättre alternativet.

De remissinstanser, som i likhet med utredningen tillstyrkt *l å n e a l t e r n a t i v e t*, har i en del fall anført olika förslag till justeringar av de av utredningen framlagda riktlinjerna för verksamheten. Vidare har som redan nämnts statskontoret framfört synpunkter på ändringar i lånevillkoren för den händelse statsmakterna skulle föredraga lånealternativet framför försäkringslinjen.

Beträffande den maximala *s t o r l e k e n* av de lån, som skall beviljas vid skada på eller förlust av fiskredskap, anser *statskontoret*, att fiskredskapslånen liksom hittills bör begränsas till två tredjedelar av redskapens värde vid förlusttillfället med hänsyn till lånens speciella karaktär (exempelvis kontrollsvårigheter vid skadevärderingen). I motsats till utredningen anser statskontoret vidare, att lånen bör vara *r ä n t e b ä r a n d e*. Enligt ämbetsverkets mening bör de tilltänkta lånemöjligheterna så utformas, att varje subventionsmoment uteslutes. Lånen bör bestämmas att löpa med en räntefot motsvarande statens normallåneränta. *Länsstyrelsen i Stockholms län* ansluter sig i viss mån till tankegången om att lånen skall vara räntebärande. *Länsstyrelsen* anför, att det tillämpat på det stora flertalet fiskare inom länet visserligen finns starkt fog för att använda lån, som löper utan ränta och som får anses till övervägande delen vara av social karaktär, men länsstyrelsen håller dock före att man inte helt bör bortse från att en generell räntebefrielse inte alltid är av behovet påkallad.

En del av remissinstanserna ifrågasätter om de *k r a v p å s ä k e r h e t*, som skall gälla enligt fiskredskapsförsäkringsutredningens förslag, är motiverade. *Länsstyrelsen i Stockholms län* samt *Svenska ostkustfiskarnas central-*

förbund anser, att säkerhet ej skall krävas vid lån på belopp upp till 2 000 kr. *Fiskeristyrelsen* och *hushållningssällskapens förbund* föreslår, att gränsen för lån, för vilka säkerhet bör vara erforderligt, skall sättas vid 3 000 kr. Enligt fiskeristyrelsen kommer eljest särskilt småfiskare i sämre läge än hittills. Även *länsstyrelsen i Norrbottens län* anser, att en höjning av maximalbeloppet för lån utan säkerhet bör företagas, men anger inte någon övre gräns för sådana lån. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* förordar, att kravet på säkerhet inte skall upprätthållas vid lån till fiskare, som genom förlust av eller skada på redskap råkat i ekonomiskt nödställd belägenhet. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* ifrågasätter, om vid lån av social karaktär säkerhet bör krävas. Enligt sistnämnda länsstyrelse finns det anledning att räkna med att fiskare, som söker lån, kan få svårigheter att skaffa nöjaktig säkerhet.

Beträffande amorteringstidens längd anför *länsstyrelsen i Malmöhus län*, att huvudregeln bör utformas så, att det överlämnas åt den långivande myndigheten att i varje särskilt fall bestämma om amorteringstiden med iakttagande av att tiden inte får överstiga exempelvis tio år. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* anser, att amorteringstiden bör framskjutas att börja först två år efter det att lånet beviljats.

Flera av remissinstanserna förordar mera liberala bestämmelser för friskrivning från viss del av betalningsskyldighet å beviljade lån. *Fiskeristyrelsen* och *Svenska ostkustfiskarnas centralförbund* föreslår att den av utredningen förordade friskrivningen med 20 procent av lånebeloppet inte endast bör gälla fiskare, som genom svår eller upprepad skada på eller förlust av fiskredskap är i synnerligt behov av dylikt ekonomiskt bistånd, utan den bör efter ansökning lämnas generellt till samtliga fiskare, som efter återbetalning av 80 procent av erhållet lån alltså bedriver yrkesmässigt fiske.

Fiskeristyrelsen anför som skäl för en generell avskrivning, dels att en försämring av nu gällande lånevillkor bör undvikas, dels att man genom ett generellt förfarande slipper den ofta vanskliga personliga prövningen av ansökningar om friskrivning. Centralförbundet framhåller, att samtliga fiskare, som kan beviljas lån av den föreslagna typen, därmed också måste anses vara i sådan ekonomisk belägenhet, att friskrivning av viss del av lånebeloppet obligatoriskt bör verkställas, såvida låntagarna yrkesmässigt alltså bedriver fiske. Med kännedom om fiskets lönsamhet och allmänna framtidsutsikter bedömer centralförbundet utsikterna till någon väsentlig ökning av den ekonomiska standarden under fyra års lånetid som små.

Länsstyrelsen i Stockholms län anser, att lånens sociala syftemål i högre grad borde framhåvas genom att upp till 50 procent av lånebeloppen under vissa förutsättningar kunde få avskrivas. Om en sådan uppmjukning inte vidtages, blir det i framtiden svårare att ge så förhållandevis låga ersättningar för felslaget fiske, som hittills förekommit. Dessa statsbidrag har enligt länsstyrelsens mening nämligen mera likhet med socialunderstöd än

med kompensation för ett faktiskt inkomstbortfall. Enligt *länsstyrelsen i Gävleborgs län* bör friskrivning från betalningsskyldighet kunna beviljas med 40 procent av det formellt medgivna lånebeloppet.

De föreslagna bestämmelserna för friskrivning från betalningsskyldighet innebär enligt *länsstyrelsen i Norrbottens län* en försämring i förhållande till vad som f. n. gäller, då fiskare, som genom liden skada eller förlust råkat i nödställd belägenhet, inte kan få den direkta hjälp, som möjligheten till bidrag hittills inneburit. Med hänsyn till den stora del av fiskarnas investeringar som i Norrbottens län ligger i fiskredskapen synes enligt länsstyrelsens mening den nuvarande möjligheten att lämna bidrag till den som råkat i nödställd belägenhet böra bibehållas vid sidan av den nya lånetypen. Även *statskontoret* anser, att de nödställda fiskarna enligt utredningens förslag kommer att få sina hittillsvarande förmåner försämrade.

Till undvikande härav står enligt ämbetsverkets mening två utvägar till buds. Antingen kan liksom f. n. de nödställda fiskarna även i fortsättningen beviljas bidrag från ett reservationsanslag under nionde huvudtiteln eller också kan i lånebestämmelserna inarbetas föreskrifter, som möjliggör avskrivning av viss del av lånet för dessa fiskare genom att begagna systemet med en amorterings- och räntefri del av lånet, som med anlitanande av för indirekt avskrivning anvisade medel må efter särskild prövning avskrivas, sedan den övriga delen av lånet guldits.

Beträffande *handhavandet av låneverksamheten* anser *riksräkenskapsverket*, att detta även i fortsättningen bör ombesörjas av länsstyrelserna. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* ifrågasätter likaså, om tillräckliga skäl föreligger att överföra handläggningen av låneärendena från länsstyrelserna till hushållningssällskapen, och framhåller, att dessa ärenden ur arbetsynpunkt inte innebär någon större belastning för länsstyrelserna. *Statskontoret* anser, att låneverksamheten bör handhas i stort sett på samma sätt som beträffande lån från fiskerilånefonden. Fiskeristyrelsen bör sålunda vara lånebeviljande myndighet och hushållningssällskapen bör lämna garantier för återbetalning av utlånat kapital.

Beträffande *låneverksamhetens genomförande i övrigt* framhålls bl. a. följande.

Länsstyrelsen i Östergötlands län anser, att den tid, inom vilken den som beviljats fiskredskapslån skall inkomma till länemyndigheten med vederbörlig skuldförbindelse och tillhörande säkerhetshandlingar, bör utsträckas från av utredningen förordade 30 dagar till 60 dagar från det att låntagare erhöll del av lånemedgivandet. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* anför, att frågan om överprövning av hushållningssällskapens beslut i låneärendena ej diskuterats av utredningen. Länsstyrelsen anser, att det bör övervägas, om det inte kunde vara lämpligt att göra Kungl. Maj:t eller fiskeristyrelsen till högsta instans i dessa ärenden och således tillåta överklagande av de underställda organens beslut. En del fördelar skulle enligt länsstyrelsens mening kunna vinnas genom en sådan instansordning, bl. a. skulle den utgöra garanti för en viss enhetlighet vid ärendenas prövning.

TVå av remissinstanserna — *statskontoret* och *riksräkenskapsverket* — är av avvikande mening i fråga om kapitalbehovet för låneverksamheten.

Med hänsyn till storleken av det kapital, som finns disponibelt å fiskredskapslånefonden — vid remisstillfället ca 400 000 kr. — anser statskontoret det vara tillfyllest, om ett investeringsanslag av 200 000 kr. anvisas å kapitalbudgeten. Enligt riksräkenskapsverket synes det vara tillräckligt att under det första året, då den nya låneverksamheten upprätthålles, ett belopp av 250 000 kr. avsättes till fonden.

Till ytterligare stöd för fiskare, som erhållit skada på eller förlust av fiskredskap, bör enligt *länsstyrelsens i Gävleborgs län* mening såväl Gävleborgs läns ömsesidiga fiskredskapsförsäkringsbolag som andra fiskredskapsförsäkringsbolag, som kan komma att bildas, få åtnjuta statsbidrag, eftersom deras verksamhet minskar statens utgifter i övrigt för här ifrågavarande ändamål. Även *Svenska ostkustfiskarnas centralförbund* anser att Gävleborgs läns ömsesidiga fiskredskapsförsäkringsbolag bör erhålla statsbidrag.

Förbundet förordar bidrag med 20 procent av för varje år utbetalat skadeersättningsbelopp, eftersom statens utgifter för friskrivning av lån inom Gävleborgs län till följd av försäkringsbolagets verksamhet kan väntas bli obetydliga och fiskarna i länet bör komma i åtnjutande av samma förmåner som fiskarna på andra kuststräckor.

I skrift den 10 december 1960 erinrar *Kristianstads läns fiskerinämnd* om att kustfisket i södra Sverige under senare år drabbats av upprepade förödande skador på och förluster av fiskredskap, vilka orsakats av stormar. Fiskerinämnden framhåller, att det erfordras ökning av medelsanvisningen till understöd vid förlust av eller skada på fiskredskap samt ändring och framför allt uppmjukning av reglerna för erhållande av understöden. Det bör enligt fiskerinämnden genom dessa ändringar göras möjligt dels att lånevågen bistå fiskeutövare som — utan att direkt ha kommit i »nödständig belägenhet» — ändock råkat i ekonomiska svårigheter på grund av redskapsförluster, dels också att i de fall då nödläge uppstått genom ersättning av bidragsnatur hjälpa berörda fiskare att komma över svårigheterna. Dessa krav torde i allt väsentligt uppfyllas, om det alternativa förslag om lån som avgivits och förordats av 1954 års utredning angående översyn av fiskredskapsförsäkringen antages. Främst avser detta att hjälpa fiskarna att över flera år utjämna följderna av de förluster som kan uppstå vid katastroftillfällen.

Med skrivelse den 10 mars 1961 har fiskeristyrelsen överlämnat en till styrelsen ställd skrift den 30 januari 1961 från *Ostkustens ålfiskareförbund*, i vilken hemställes om ändrade grunder vid utlämnandet av ersättning för förlust av eller skada å fiskredskap.

Det är enligt förbundets mening nödvändigt att lånemöjligheter beredes även dem, som inte absolut »äro i en nödställd ekonomisk situation». För-

bundet anser vidare, att representanter för fiskarnas egna organisationer bör få medverka vid en sakkunnig utredning och bedömning av skadorna. Hittills har utredningen i sista hand av länsstyrelserna överlämnats till polismyndigheten på resp. orter, vilket förfaringssätt förbundet inte anser vara lämpligt.

Fiskeristyrelsen erinrar i sin till nämnda skrift fogade skrivelse om att i 1954 års utredning angående översyn av fiskredskapsförsäkringen bl. a. föreslås vissa åtgärder i den riktning, som ålfiskareförbundet i sin ansökning uttalat sig för.

Departementschefen

Enligt beslut av 1935 års riksdag kan till fiskare, som råkat i nödställ belägenhet på grund av skada på eller förlust av fiskredskap, utgå ersättning av statsmedel dels i form av bidrag utan återbetalningsskyldighet, dels såsom räntefria lån. Ersättningen har i regel utgått med högst två tredjedelar av skadans eller förlustens värde, varvid i allmänhet högst hälften lämnats såsom bidrag och återstoden såsom räntefritt lån med en amorteringstid av högst åtta år. Från och med den 1 januari 1950 har länsstyrelserna, efter hörande av fiskeristyrelsen, prövat och avgjort ansökningar om sådana ersättningar. Bidragen utgår från det under nionde huvudtiteln uppförda reservationsanslaget till bidrag till fiskare för förlust av fiskredskap m. m. Lånen utlämnas från statens fiskredskapslånefond.

Vidare kan enligt kungörelsen den 15 oktober 1948 (nr 678) om statsbidrag till verksamhet för fiskredskapsförsäkring statliga bidrag utgå för att täcka förluster på grund av fiskredskapsförsäkring samt för viss upplysnings- och rådgivningsverksamhet rörande båt- och fiskredskapsförsäkring. Medel till dessa bidrag har anvisats att utgå ur det under nionde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till bidrag vid fiskebåts- och fiskredskapsförsäkring.

Såsom närmare framgår av den föregående redogörelsen har 1954 års utredning angående översyn av fiskredskapsförsäkringen bland annat undersökt verkningarna av de nuvarande formerna för ekonomiskt bistånd åt fiskare, som förlorat eller fått fiskredskap skadade. Utredningen har därvid sökt utröna orsakerna till att det år 1948 påbörjade försöket att med statsbidrag stimulera till verksamhet med fiskredskapsförsäkring slagit fel. På grundval av resultatet av undersökningarna har utredningen utarbetat förslag till vissa ändringar i gällande bestämmelser om fiskredskapsförsäkring med statsbidrag. Utredningen har emellertid också undersökt, om de ekonomiska följderna av fiskredskapsförluster kan lindras genom vidgade lånemöjligheter, och på grundval härav framlagt förslag till omläggning av utlåningen från statens fiskredskapslånefond.

Med hänsyn till att fiskarna själva på vissa håll uttalat tveksamhet att gå in i en försäkringsorganisation samt till de svårigheter, som är för-

enade med själva försäkringsverksamheten i form av långtgående kontroll och kostsam förvaltning, har utredningen förordat att den statliga stödverksamheten på området ersättes med utlåning från fiskredskapslånefonden i vidgad omfattning och efter nya regler. Lån föreslås sålunda kunna utgå även till annan fiskare än den, som kommit i nödställd belägenhet, under förutsättning att han behöver ekonomiskt bistånd för att kunna fortsätta med yrkesfiske. Amorteringstiden avkortas till fem år men lånebeloppet höjes till 75 procent av skade- eller förlustvärdet, dock till högst sammanlagt 10 000 kr. Låntagare, som genom svår eller upprepad skada på eller förlust av fiskredskap är i stort behov av ekonomiskt bistånd, skall kunna friskrivras från skyldigheten att erlægga sista amorteringen, om han alltså bedriver yrkesmässigt fiske.

Utredningens förslag till omläggning av bestämmelserna för utlåning från statens fiskredskapslånefond har i princip tillstyrkts av samtliga remissinstanser utom statskontoret och försäkringsinspektionen, vilka förordat fortsatta försök med fiskredskapsförsäkring i huvudsaklig anslutning till de av utredningen uppdragna nya riktlinjerna härför.

Med hänsyn till vad utredningen och åtskilliga remissinstanser anfört om förutsättningarna för försäkringsverksamhet beträffande fiskredskap anser jag, att dylik verksamhet inte längre bör understödjas med statsbidrag. I likhet med utredningen anser jag statliga lån bättre ägnade att undanröja de ekonomiska följderna av fiskredskapsförluster. Enligt min mening är de gällande bestämmelserna om statliga bidrag och lån vid skada på eller förlust av fiskredskap föga tidsenliga och i nuvarande läge i behov av utvidgning och reformering. Jag finner mig därför i huvudsak kunna biträda det av utredningen framlagda förslaget till nya bestämmelser om utlåning från fiskredskapslånefonden.

Jag förordar sålunda, att den, som vid utövning av yrkesmässigt fiske förlorat eller fått fiskredskap skadade och som till följd härav behöver ekonomiskt bistånd för att kunna fortsätta med yrkesfiske, skall kunna för ändamålet få lån från statens fiskredskapslånefond, s. k. fiskredskapslån. Som villkor för att få lån bör liksom vid nuvarande stödordningar gälla, att lånesökanden gjort vad på honom ankommit för att motverka skadan eller förlusten. Lån bör inte heller kunna beviljas för att ersätta sådan skada eller förlust, som normalt sammanhänger med redskapens användning.

Vad därefter angår villkoren i övrigt för fiskredskapslånen samt bestämmelserna om förvaltningen av dessa torde jag få anföra följande.

Utredningen har föreslagit, att fiskredskapslån skall beviljas avushållningssällskapet i det område, inom vilket den lånesökande är bosatt, och inte som nu av länsstyrelsen. Förvaltningen av lånen skall emellertid

enligt utredningen liksom hittills handhas av statskontoret. Enligt min mening talar emellertid starka skäl för att låneverksamheten i sin helhet övertages av riksbanken. Härigenom vinnes bland annat att antalet instanser, som medverkar vid låneärendenas behandling, kan minskas. Eftersom jag i det följande avser att förordna vissa bestämmelser rörande fiskredskapslånen, som nära anknyter till motsvarande bestämmelser för stödlån till jordbrukare, som drabbats av skördeskador, synes det med hänsyn till riksbankens erfarenheter av tillämpningen av dylika föreskrifter också lämpligt att förlägga låneverksamheten till riksbanken.

Genom remiss har riksbanksfullmäktige beretts tillfälle att avge yttrande över ett inom jordbruksdepartementet upprättat utkast till kungörelse om fiskredskapslån, såvitt angår frågan om riksbankens medverkan vid utlämnande av lån till fiskare, som åsamkats skada på eller förlust av fiskredskap. Fullmäktige har i sitt remissutlåtande förklarat sig beredda att låta riksbanken taga på sig de uppgifter, som i samband med den förevarande långivningen skulle komma att åvila densamma. Jag vill sålunda förordna, att fiskredskapslån beviljas och utbetalas av riksbanken.

Fiskredskapslån bör, såsom utredningen föreslagit, inte beviljas till högre belopp än vad som motsvarar 75 procent av redskapens värde, då de skadades eller gick förlorade. En och samma låntagare bör emellertid inte få häfta i skuld för fiskredskapslån till högre belopp än 10 000 kr. Lån bör vidare inte utlämnas till lägre belopp än 300 kr.

Eftersom de föreslagna lånebestämmelserna medger, att relativt stora lån kan utlämnas, bör ställas säkerhet, som är tillfredsställande ur det allmännas synpunkt. Detta krav bör emellertid kunna efterges, om det möter svårigheter för sökanden att ställa sådan säkerhet eller om eftergift eljest befinnes motiverad med hänsyn till beloppets ringa storlek och omständigheterna i övrigt. Det bör sålunda ankomma på riksbanken att med hänsyn till samtliga i ärendet föreliggande omständigheter avgöra vilken säkerhet som i varje särskilt fall skall anses erforderlig. En generell förutsättning för eftergift från säkerhet bör vidare vara, att riksbanken finner sannolikt, att sökanden kommer att fullgöra sin betalningsskyldighet.

Med hänsyn till syftet med fiskredskapslånen anser jag i likhet med vissa av remissinstanserna, att för lånen skall gäldas ränta. För fiskredskapslån bör liksom för lån från flertalet av statens utlåningsfonder i övrigt tillämpas den av Kungl. Maj:t på särskilda grunder för varje budgetår fastställda normalräntan, vilken för närvarande utgör 4,75 procent.

Fiskredskapslån bör återbetalas med en femtedel om året, varvid dock första amorteringsbeloppet bör kunna avpassas så att amorteringen de därpå följande åren utgår i jämna tiotal kronor. Om riksbanken emellertid finner särskilda skäl föreligga, bör amorteringstiden likväl kunna för-

längas intill åtta år från dagen för lånets beviljande. Ränta och amortering bör inbetalas till riksbanken årsvis i efterskott.

Den sålunda förordade amorteringstiden överensstämmer med den som i praktiken i allmänhet tillämpats för de enligt nu gällande bestämmelser utlämnade fiskredskapslånen. Denna tid har erfarenhetsmässigt fastställts med utgångspunkt från den normala livslängden hos sådana fiskredskap, som hittills haft den största skade- och förlustfrekvensen.

Ansökan om fiskredskapslån synes böra inges till det hushållningssällskap, inom vars verksamhetsområde lånesökanden är bosatt. Sådan ansökan bör vara hushållningssällskapet tillhanda inom 15 dagar efter det skadan eller förlusten upptäckts eller senast borde ha upptäckts. Om särskilda skäl föreligger, såsom att den sökande på grund av utövande av fiske hindrats att inge låneansökan inom föreskriven tid, bör hushållningssällskapet dock upptaga ansökan till behandling. Hushållningssällskapet skall efter företagen utredning, vilken bör omfatta bland annat värdering av skadan eller förlusten, med eget yttrande vidarebefordra inkommen låneansökan till riksbanken.

I skuldförbindelse för lämnat fiskredskapslån bör i huvudsak i enlighet med vad som gäller för stödlån till jordbrukare, som drabbats av skördeskador, intas villkor att riksbanken under vissa förutsättningar äger uppsäga lånet till omedelbar betalning. Inbetalas inte förfallet kapital- eller räntebelopp inom föreskriven tid bör därpå från förfalldagen tills betalning sker erläggas dröjsmålsränta enligt vad som därom är särskilt stadgat beträffande lån från statens utlåningsfonder.

Enligt de nuvarande bestämmelserna för understöd vid skada på eller förlust av fiskredskap kan viss del av utgående ersättning lämnas såsom bidrag utan återbetalningsskyldighet. Storleken av bidraget är enligt praxis beroende av omständigheterna i det enskilda fallet. Utredningen har föreslagit, att detta bidrag skall ersättas med möjlighet att i vissa fall friskriva låntagare från sista amorteringen. Mot detta förslag har jag intet att erinra. Sedan fiskredskapslån återbetalats till 80 procent, bör sålunda riksbanken äga befria låntagaren från kvarstående betalningsskyldighet, om denne alltjämt bedriver yrkesmässigt fiske och genom svår eller upprepad skada på eller förlust av fiskredskap fått sin ekonomi så hårt ansträngd att han är i synnerligt behov av befrielsen. Såsom utredningen framhållit bör befrielse från att erlägga den sista femtedelen av fiskredskapslån endast ifrågakomma i verkligt ömmande fall, närmast motsvarande de fall, som nu inrymmes under bestämmelsen om nödställd belägenhet.

Även i vissa andra fall såsom vid sjukdom eller dödsfall bör befrielse från återbetalningsskyldighet kunna ifrågakomma. De bestämmelser härom, som enligt min mening synes böra utfärdas, bör anknyta till vad som gäller

för stödlån, som utlämnats till jordbrukare. Likaså bör för fiskredskapslånen gälla i huvudsak samma bestämmelser om avskrivning som för stödlån. Befrielse från återbetalningsskyldighet för fiskredskapslån samt avskrivning av sådant lån bör sålunda kunna medges inte blott då sådan åtgärd kan anses motiverad vid en rent bankmässig bedömning utan även om den finnes påkallad för att syftet med lånegivningen inte skall förfelas. Med hänsyn härtill bör riksbanken, då fråga uppkommer om befrielse från återbetalningsskyldighet eller avskrivning av lånefordran, samråda med fiskeristyrelsen. Det bör därvid ankomma på denna styrelse att göra en så omfattande utredning, som kan anses påkallad med hänsyn till ärendets beskaffenhet. Jag förutsätter vidare, att det även i andra ärenden, som berör låneförvaltningen — såsom i fråga om anstånd med att erlagga ränta eller amortering, uppsägning av lån eller vidtagande av exekutiva åtgärder — finnes anledning för riksbanken att först inhämta fiskeristyrelsens mening.

Liksom i fråga om stödlånen till jordbrukare torde det böra anförtros åt bankofullmäktige att bestämma angående fördelningen av beslutanderätten i olika frågor rörande fiskredskapslånen mellan riksbankens direktion och de lokala kontoren. Beträffande alla ärenden rörande fiskredskapslån, vilka avgöres av styrelsen för riksbankens vederbörande avdelningskontor, blir, om intet annat föreskrives, riksbankens direktion besvärmyndighet. Vidare skall, om intet annat föreskrives, talan mot beslut av direktionen föras hos bankofullmäktige. För egen del har jag intet att erinra mot denna besvärsordning.

Därest riksdagen inte har något att erinra däremot, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser angående statligt stöd vid skada på eller förlust av fiskredskap i huvudsaklig överensstämmelse med vad som förordats i det föregående. Det torde vidare få ankomma på riksbanken att i samråd med fiskeristyrelsen utfärda de närmare föreskrifter, som erfordras för tillämpningen av bestämmelserna rörande fiskredskapslån. De nya bestämmelserna torde böra träda i kraft den 1 juli 1962. Samtidigt torde de jämlikt den av riksdagen godkända propositionen 1935:77 hittills tillämpade bestämmelserna om ersättning till fiskare för förlust av eller skada på fiskredskap liksom kungörelsen 1948:678 om statsbidrag till verksamhet för fiskredskapsförsäkring böra upphöra att gälla. Det torde därjämte böra ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga de författningsändringar, som föranledes av att lån från fiskredskapslånefonden belägges med ränta.

För att kunna genomföra den av mig nu förordade omläggningen erfordras visst kapitaltillskott till statens fiskredskapslånefond. Utredningen har för sin del föreslagit, att fonden skall utbyggas successivt under i första hand en fem- à sexårsperiod. Kapitaltillskotten under

de första åren skulle därvid vara högre än under de följande åren med hänsyn till att det är nödvändigt att snabbt höja fondens kapital till erforderlig nivå. För första verksamhetsåret har utredningen uppskattat kapitalbehovet till omkring en miljon kr. Medelstillgången i fonden vid ingången av budgetåret 1962/63 kan enligt vad jag under hand inhämtat beräknas utgöra omkring 50 000 kr. I likhet med statskontoret och riksräkenskapsverket anser jag för min del, att det är tillräckligt att tillföra fonden ett kapitaltillskott för nästa budgetår av 600 000 kr. Frågan om ytterligare kapitaltillskott synes böra bli beroende bland annat av de närmare erfarenheter, som under det första verksamhetsåret vinnes rörande antalet beviljade lån och storleken av dessa.

Täckning av eventuellt uppkommande förluster på fiskredskapslån torde få ske i vanlig ordning över fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

- a) att medge, att fiskredskapslån må utlämnas enligt i huvudsak de grunder, som förordats i det föregående
- b) att å riksstaten för budgetåret 1962/63 under kapitalbudgeten, statens utlåningsfonder, till *Statens fiskredskapslånefond* anvisa ett investeringsanslag av 600 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gunnar Eklund